

likte, eserin İbrâhim sûresinin 27. âyetine kadar olan kısmını on altı cilt halinde neşretmişlerdir (Kahire 1955-1960). Bu çok önemli neşirde onun görevi, kardeşinin çalışmalarını kontrol ve hadisleri tahric etmektir. 2. *Tefsîrû'l-Kur'ânî'l-âzîm* (İbn Kesîr). Bu kitabı *Umdetü't-tefsîr* adıyla ihtisar etmiş, on cüz halinde yayımlamayı düşündüğü halde ancak beş cüzü basılabilmıştır (Kahire 1956-1957). Eserdeki hadislerin senedlerini zikretmemiş, zayıf ve İsrâilliyat'a dair olan rivayetlerle mükerrer rivayetleri, ayrıca fıkıh ve kelâma dair bazı teferuatı terketmiştir.

Fıkıh. 1. *er-Risâle* (Şâfiî). Doksan iki sayfalık bir mukaddime ve değerli dipnotlarıyla neşrettiği bu eser onun önemli çalışmalarından biridir (Kahire 1938). 2. *Cimâ'u'l-İlm* (Şâfiî, Kahire 1940). 3. *el-Muḥallâ* (İbn Hazm). Bu kitabı Muhammed Hâmid el-Fakkî ile birlikte neşretmiştir. 4. *Kitâbü'l-Ḥarâc* (Yahyâ b. Âdem, Kahire 1347).

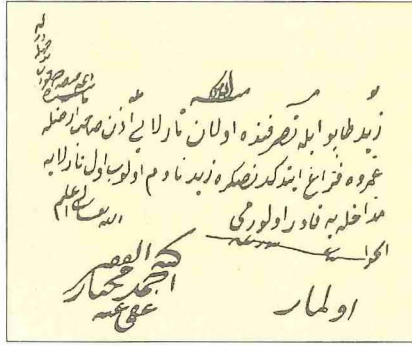
Edebiyat. 1. *eş-Şi'r ve ş-şu'arâ* (İbn Kuteybe, Kahire 1364-1366). 2. *el-Mu'arreb* (Ebû Mansur el-Cevâlikî, Kahire 1942). 3. *el-Mufaḍḍaliyyât* (Mufaddal ed-Dabbî, Kahire 1952). 4. *el-Aşma'ıyyât* (Asmaî, Kahire 1955). Son iki eseri dayısının oğlu Abdüsselâm Muhammed Hârûn ile birlikte neşretmiştir. Bu edebî eserleri harekeledikten başka metinden daha çok dipnot koymak suretiyle bütün müşkülleri halletmeye, müellifin temas etmediği, noksan veya müphem bıraktığı noktaları aydınlatmaya çalışmıştır. Onun ilmî neşirini yaptığı bütün eserlerin ortak bir özelliği de, çoğu kendi tarafından icat edilen çeşitli fihristlerle zenginleştirilmiş olmasıdır. İlmî neşirini yaptığı eserlerin tamamı yirmi dörde ulaşmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mahmud Muhammed Şâkir, *Kelimetü'l-hak* [Ahmed Muhammed Şâkir], Kahire 1407, Mukaddime (Ahmed Muhammed Şâkir: İmâmü'l-muḥaddişin); Âdil nüveyhiz, *Mu'cemü'l-mufes-sirîn*, Beyrut 1403/1983, I, 78; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), I, 253; Mahmud Muhammed et-Tanâhî, *Medḥal ilâ târihi neşri't-turâsi'l-'Arabî*, Kahire 1405/1984; Selâhaddin el-Müneccid, "Umdetü't-tefsîr", *Mecelletü Ma'hedi'l-maḥ-tûḫâti'l-'Arabîyye*, IV/1, Kahire 1377/1958, s. 166; H. A. Juynboll, "Aḥmad Muḥammad Şâkir (1892-1958) and his edition of Ibn Ḥanbal's Musnad", *Isl*, XLIX (1972), s. 221-247; Receb el-Beyyûmî, *en-Nehdatü'l-İslâmiyye ft siyeri a'lâmihe'l-mu'âşirîn*, Kahire 1405/1984, IV, s. 115-140.

MUHAMMED ET-TANÂHÎ

Ahmed Muhtar Beyefendi'nin bir fetvası
(İlmîyye Salnâmesi, s. 603)

AHMED MUHTAR BEYEFENDİ, Molla Bey

(1807-1882)

Osmanlı şeyhülislâmı.

10 Ağustos 1807'de İstanbul'da doğdu. Ulemâdan Mahmud Bey'in oğlu, eski sadrazamlardan Koca Yüsun Paşa'nın torunudur. Hâfız Ahmed Efendi'nin derslerine devam ederek icâzet aldı. Ayrıca Evliya Hoca ile Arab Hoca'dan tefsir, hadis, Hızır Ağazâde Said Bey'den de Farsça okudu. 1826'da Dîvân-ı Hümâyün Kalemî'ne girdi, 1846'da ruûs* imtihanını kazandı. 1848-1855 yılları arasında *Takvîm-i Vekâyi'* gazetesinde musahih olarak çalıştı. 1855'te Selânik kadısı oldu; 1856'da Haremeyn, 1861'de İstanbul, 1868'de Anadolu kazaskerliği pâyelerini aldı. Aynı yıl Meclis-i Tedkîkat âzalığına tayin edildi, ancak bir süre sonra ayrıldı. Mâzül olduğu yıllarda Karabiga, Bayramiç, Gördes gibi yerler kendisine arpalık* olarak verildi. 17 Eylül 1871'de Sadrazam Mahmud Nedim Paşa'nın gayreti ile şeyhülislâm oldu. 8 Aralık 1871'de Ahmed Kemal Paşa'nın Maarif Nezâreti'ne geçmesi üzerine, Evkâf-ı Hümâyün nazırlığı, Ahmed Muhtar Beyefendi'ye ikinci görev olarak verildi. Ahmed Nedim Paşa'nın azlından kısa bir süre sonra şeyhülislâmlıktan ayrıldı (5 Kasım 1872). II. Abdülhamid'in saltanatının ilk yıllarında kabinede bazı değişiklikler yapılırken bu arada şeyhülislâmlık da 18 Nisan 1878'de ikinci defa Ahmed Muhtar Beyefendi'ye verildi. Sekiz ay kadar kaldığı bu görevden 4 Aralık 1878'de ayrıldı.

Hoş sohbeti, şiire ve edebiyata karşı ilgisi ile tanınan Ahmed Muhtar Beyefendi

fendi 22 Aralık 1882'de öldü; Üsküdar'da İnâdiye Tekkesi hazîresine defnedildi. Murassa' Osmânî ve Birinci Mecîdî nişanlarına sahipti. Paşa torunu olduğu için "beyefendi" sıfatıyla anılmıştır. Şeyhülislâmlık makamında bulunduğu süre, toplam olarak bir yıl dokuz ay kadardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İlmîyye Salnâmesi, s. 602-603; *Evkâf-ı Hümâyün Nezâretinin Tarihçe-i Teşkilâtı ve Nüz-zârın Terâcim-i Ahvâli*, İstanbul 1335, s. 154; Abdurrahman Şeref, *Târih Musâhabeleri*, İstanbul 1340, s. 225; İbnülemin, *Son Sadrazamlar*, V, 760; İhsan Süreyya Sırma, *L'Institution et les biographies des Şayḫ al-Islam sous le règne du sultan Abdulhamid II. (1876-1909)*, Strasbourg 1973, s. 80-88.

MEHMET İPŞİRLİ

AHMED MUHTAR EFENDİ, Giritli

(1848-1910)

Tasavvufî mahiyetteki telif ve tercüme eserleriyle tanınan son devir

Osmanlı edibi ve devlet adamı.

Giritli Ahmed Muhtar Efendi veya sadece Muhtar Efendi olarak da bilinir. Girit'in Hanya şehrinde doğdu. Girit muhasebecisi Mustafa Kutbî Efendi'nin oğludur. Tahsilini Girit'te tamamladıktan sonra Girit ve Yanya'da bazı küçük memuriyetlerde bulundu; daha sonra istifa ederek İstanbul'a geldi. Mektûbî-i Seraskerî Odası mümeyyizliği, Erkân-ı Harbiye başkâtipliği, surre* emniyeti, Makam-ı Seraskerî Dairesi reisliği gibi üst kademe yöneticilikleri yaptı. II. Meşrutiyet'in ilânından sonra Harem-i Şerif-i Nebevî meşihatına tayin edilerek Hicaz'a gitti. Burada iki yıl görev yaptıktan sonra hastalanarak İstanbul'a döndü. 13 Eylül 1910'da vefat etti ve Fındıklı'da bulunan evinin yakınındaki Molla Gürânî Camii hazîresine defnedildi. Daha sonra, caminin yıkılması üzerine kabri Merkezefendi Mezarlığı'na nakledildi.

Giritli
Ahmed
Muhtar
Efendi